

Spotkanie pt. „Katalogowanie wydawnictw ciągłych w katalogu NUKAT”,
23-24.05.12, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Wydawnictwa ciągłe w katalogu centralnym NUKAT 2002-2012

Magdalena Rowińska
Centrum NUKAT

www.nukat.edu.pl
Centrum NUKAT nukat@uw.edu.pl
Magdalena Rowińska m.rowinska@uw.edu.pl

Wprowadzenie

Podsumowania 10 lat czasopism w katalogu NUKAT trudno mi nie rozpocząć od wątku osobistego. W tematykę opracowania czasopism zostałam wprowadzona razem z Beatą Kowaleczko w Oddziale Wydawnictw Ciągłych BUW. Tam zdobyłam doświadczenie pod czujnym okiem Barbary Nałęcz i Ewy Rejmer. Czasopisma okazały się tematem i trudnym, i pasjonującym. Pamiętam pierwsze spotkanie czasopiśmienników, w którym uczestniczyłam. Była to Narada zespołu ds. Centralnego Katalogu Czasopism VTLS¹. Pamiętam obawy uczestników wiążące się z przejęciem bazy CKTCz do bazy NUKAT. Trudno też zapomnieć pytanie jednej z uczestniczek: „To kto teraz będzie się nami zajmował?” i innej, która miała „obawy o kształt merytoryczny rekordów”. Na tej pamiętnej naradzie była obecna także Anna Paluszkiewicz i ja, młoda adeptka sztuki katalogowania czasopism, przy niej czułam się absolutnie bezpieczna.

W 2002 roku działanie rozpoczął katalog NUKAT. Wyodrębnić można trzy etapy:

1. migracja bazy CKHW do bazy NUKAT - 24 maja-9 czerwca
2. rozpoczęcie współkatalogowania książek - 5 lipca
3. migracja bazy CKTCz do bazy NUKAT- 21 września.

Centralna Kartoteka Tytułów Czasopism została utworzona na serwerze Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego w 1995 roku. Przy tworzeniu bazy CKTCZ współpracowało czynnie 18 bibliotek. CKTCz była tworzona w oparciu o Centralną Kartotekę Haseł Wzorcowych. Do bazy NUKAT załadowanych zostało 21 943 rekordy bibliograficzne dla czasopism.

Stan obecny

Po dziesięciu latach baza NUKAT zawiera 71 432² rekordy bibliograficzne dla wydawnictw ciągłych. Przybyło prawie 50 tysięcy rekordów! W tworzeniu rekordów dla wydawnictw ciągłych wzięło udział 58 bibliotek. 107 bibliotek kopiuje rekordy dla czasopism do swoich katalogów.

Biblioteka	Rekordy wprowadzone	Rekordy skopiowane
KR U	13309	12627
GD U	7953	8578

¹ Sopot 21-22.05.2001 r.

² Stan na 11.05.12.

WA U	7435	1330
LUBL KUL	4868	7919
POZN U	4313	8347
LUBL U	4188	8382
KR 93	4160	1800
Ł U	3985	11751
WR U	2955	6651
TOR U	2777	14924
WR O	2712	4778

Te statystyki są ważne, ale należy pamiętać, że książkę opracowuje się na ogół raz, a czasopismo wymaga ciągłej pracy. W ubiegłym roku zatwierdzono ok 4,5 tysiąca modyfikacji czasopism. Zmiany zachodzące w wydawnictwie ciągłym, muszą zostać odpowiednio odnotowane w rekordzie bibliograficznym. Wydawnictwa ciągłe są idealnym przykładem na to, jak ważna jest współpraca w ramach katalogowania.

Standardy

Współkatalogowanie nie byłoby możliwe bez standardów. Podstawą bazy NUKAT jest Centralna Kartoteka Haseł Wzorcowych. Rekordy bibliograficzne dla dokumentów ciągłych wprowadzane są w formacie MARC 21 zgodnie z instrukcją opracowaną przez Barbarę Nałęcz: *Format MARC 21 rekordu bibliograficznego dla dokumentu ciągłego*. Dokument elektroniczny dostępny jest na stronie www.centrum.nukat.edu.pl

Strona główna > Warsztat katalogera > Instrukcje i procedury > Format MARC 21

Gdy jest to konieczne, dla danego typu wydawnictwa tworzone są zasady szczegółowe, np. dla jednodniówek. Zasady szczegółowe zawsze oparte są na zasadach ogólnych zawartych w obowiązującej instrukcji katalogowania. *Format MARC 21 rekordu bibliograficznego dla dokumentu ciągłego* uwzględnia zmiany wprowadzone w ISBD(CR): International Standard Bibliographic Description for Serials and Other Continuing Resources. – 2002 rev. Bieżące ustalenia publikowane są na stronie Centrum NUKAT

Strona główna > Warsztat katalogera > Ustalenia

Wszystkie rekordy wprowadzane do katalogu centralnego muszą być wprowadzane zgodnie z przyjętymi zasadami. Bibliotekarz do określonych pól wprowadza dane w formie sformalizowanej, nie dopuszcza się odstępstw od tych zasad (np. w polu 362 podaje się numerację w formie sformalizowanej). Pozwala to na prawidłową identyfikację tytułu i interpretację informacji.

Informacje lokalne mogą być zamieszczane w katalogu lokalnym danej biblioteki. Rekordy w katalogu NUKAT muszą mieć charakter uniwersalny. Jest to ważne nie tylko w odniesieniu do bibliotek współpracujących. Rekordy wprowadzane do katalogu NUKAT przekazywane są do bazy WorldCat i tym samym uczestniczą w ogólnoświatowym obiegu informacji.

Standardy ułatwiają ponadto automatyzację pewnych działań.

Problemy związane z zasadami katalogowania powinny być zgłaszane do Centrum NUKAT. Nowe rozwiązania mogą być stosowane dopiero po oficjalnym opublikowaniu.

Jakość

W katalogu NUKAT bibliotekarz nie pracuje wyłącznie na rzecz macierzystej biblioteki. Z jego pracy korzystają inne biblioteki i ich użytkownicy. Wprowadzane rekordy muszą być zgodne z przyjętymi standardami oraz muszą charakteryzować się wysoką jakością.

Jakość wprowadzanych danych bezpośrednio wpływa na jakość katalogu oraz na satysfakcję użytkowników. Jakość to także wyważenie danych. W przypadku wydawnictw ciągłych, zwłaszcza tych z bogatą historią, ważna jest odpowiednia selekcja danych zawartych w rekordzie bibliograficznym. Zbyt duża ilość informacji powoduje, że ważne dane stają się niewidoczne, trudno jest także jednoznacznie zidentyfikować tytuł. Dla użytkowników nieznających języka polskiego może to być wręcz niemożliwe. Wysoka jakość rekordów ogranicza modyfikacje rekordów. Poprawianie błędów w rekordzie często jest o wiele trudniejsze od wprowadzenia nowego rekordu.

W przypadku rekordów bibliograficznych jakość to nie tylko trzymanie się określonych zasad katalogowania, umiejętność oddania cech wydawnictwa ciągłego w rekordzie, ale także wprowadzenie optymalnej ilości danych.

Rezerwacja tytułów

We współpracy ważne jest ograniczenie dublowania czynności. W CKTCz prowadzona była lista rezerwacji tytułów. Po przejęciu bazy CKTCz do NUKAT w Ośrodku Kontroli Rekordów Bibliograficznych Centrum NUKAT kontynuowano „ręczną” rezerwację tytułów. Obecnie rezerwacja tytułu odbywa się automatycznie – wprowadzenie rekordu dla danego czasopisma do obszaru roboczego NUKAT powoduje, że tytuł zarezerwowany jest do opracowania dla danej biblioteki. Bibliotekarz zanim zacznie pracę nad danym czasopismem, którego nie ma w katalogu NUKAT, ma obowiązek sprawdzenia, czy dany tytuł nie jest wprowadzony do bufora bazy NUKAT. Przeglądanie obszaru roboczego możliwe jest za pomocą narzędzia udostępnianego na stronie centrum.nukat.edu.pl:

Strona główna > Warsztat katalogera > Narzędzia > Przeglądanie obszaru roboczego

W 2011 roku narzędzie do przeglądania obszaru roboczego zostało zmodyfikowane, aktualizacja danych odbywa się co godzinę. W 2012 roku narzędzie ponownie zostało gruntownie przebudowane.

Prace melioracyjne

W katalogu NUKAT nieustannie pracujemy nad jakością rekordów. Zadanie modyfikacji rekordów spoczywa przede wszystkim na bibliotekarzach. Mają oni dostęp do dokumentów i z autopsji mogą wprowadzać konieczne zmiany.

Na przestrzeni tych 17 lat współkatalogowania zasady opracowywania zbiorów musiały się zmieniać. Obecnie prowadzimy akcję porządkowania pól związków bibliograficznych. Prace te mają na celu nie tylko uporządkowanie danych w polach związków bibliograficznych, ale także poprzedzają uruchomienie linkowania z wykorzystaniem numeru kontrolnego (wprowadzenie: lipiec 2012). Dotychczas w katalogu NUKAT linkowanie odbywało się z wykorzystaniem tytułu i odsyłało do indeksu tytułowego, gdzie czytelnik musi odszukać rekord związany. Linkowanie za pomocą numeru kontrolnego przenosi bezpośrednio do rekordu związanego.

W tym roku uruchomiona została globalna melioracja automatyczna książek. W przygotowaniu są zasady do globalnej melioracji automatycznej wydawnictw ciągłych. Melioracja obejmie wszystkie te elementy rekordu, które mogą zostać poprawione automatycznie, np. wskaźniki, kody miejsc wydania, itp.

Ponadto określone błędy będą automatycznie przekazywane do pracowników Centrum NUKAT i przez nich poprawiane.

Problemy

Katalogowanie wpływu bieżącego raczej nie stanowi problemu. Dostęp do katalogów innych bibliotek, katalogów wydawniczych, stron www wydawców sprawia, że łatwo jest wyjaśniać wątpliwości. Ponadto rekordy dla nowych tytułów, zwłaszcza polskich, powtarzalnych w wielu bibliotekach, mogą liczyć na szybką korektę błędów.

Po 10 latach wydawnictw ciągłych w NUKAT można zauważyć następujące problemy:

- katalogowanie czasopism starszych, nietypowych, rzadkich, z drugiego obiegu,
- katalogowanie czasopism źle wydawanych – częste zmiany wydawców, tytułów, odstępstwa bądź braki w numeracji, zawieszanie tytułów, itd.
- typologia dokumentów
- wprowadzanie rekordów z pominięciem sprawdzenia w obszarze roboczym, czy dany tytuł nie jest opracowywany
- brak całości zasobu połączony ze złym korzystaniem ze źródeł
- brak jednoznacznej informacji o podstawie opisu, jeżeli opis nie został sporządzony z autopsji na podstawie pierwszego zeszytu
- katalogowanie wydawnictw elektronicznych.

Katalogując wydawnictwa nietypowe, problematyczne, należy pamiętać o:

- zasadach zawartych w stosowanym formacie
- pomijaniu rozwiązań lokalnych
- zgłoszeniu do Centrum NUKAT problemu.

Wspólne rozwiązywanie problemów jest niezwykle istotne. Służą temu spotkania robocze, ale też dyskusje via e-mail czy w polu 009³ rekordu bibliograficznego. Te, prowadzone w

³ Do bibliotek codziennie automatycznie generowane są listy z wykazem rekordów zatrzymanych oraz usuniętych z bazy, raz w miesiącu wysyłana jest informacja o rekordach przetrzymanych w buforze bazy NUKAT. Bibliotekarze systemowi z poszczególnych bibliotek powinni takie informacje na bieżąco przekazywać zainteresowanym osobom.

rekordach bibliograficznych, powinny zostać ograniczone do minimum, ponieważ trudnych problemów nie da się wyjaśnić posługując się polem 009.

W przypadku bardzo dużych zmian w rekordzie bazowym:

1. Należy zmiany uzgodnić z autorem rekordu (e-mail)
2. Ustalenie przekazać do Centrum NUKAT (e-mail)
3. W polu 009 rekordu bibliograficznego podać informację, że zmiany zostały zaakceptowane.

Zmiany wiążące się ze z przeniesieniem zasobów również należy zasygnalizować w polu 009 rekordu bibliograficznego. Na podstawie takiej informacji Centrum NUKAT wysyła list do bibliotek współpracujących.

Ogłoszona w 2007 roku aktualizacja formatu dla czasopism zawiera zasady katalogowania dokumentów aktualizowanych. Niestety, obecnie w katalogu NUKAT jest 279⁴ rekordów bibliograficznych dla dokumentów aktualizowanych, co pozwala przypuszczać, że takie dokumenty katalogowane są lokalnie, albo też w ogóle nie są katalogowane.

Rozwój

NUKAT to nie tylko katalog polskich bibliotek akademickich, naukowych, specjalistycznych, korzystają z niego bibliotekarze i czytelnicy. Mamy też swój udział w WorldCat, VIAF, GoogleScholar. Odpowiedzialność za współpracę krajową i międzynarodową wymusza śledzenie światowych tendencji w katalogowaniu. Śledzimy ISBD, zmiany w formacie MARC21, dyskusje związane z RDA.

W Centrum NUKAT staramy się udostępniać bibliotekarzom narzędzia przydatne w codziennej pracy. Rekordy khw zastosowane w rekordach bibliograficznych nie muszą być już ręcznie kopiowane do katalogów lokalnych, wystarczy pobranie bieżącego pliku z rekordami khw ze strony Centrum NUKAT i wgranie go do katalogu danej biblioteki.

Strona główna > Warsztat katalogera > Narzędzia > Pliki z rekordami > Khw do skopiowanych bibliograficznych

Strona główna > Warsztat katalogera > Narzędzia > Pliki z rekordami > Nowe khw do modyfikowanych bibliograficznych

Takie rozwiązanie zapewnia oszczędność czasu i pozytywnie wpływa na jakość katalogu lokalnego.

Centrum NUKAT rozwija narzędzia służące do kontroli rekordów. Bibliotekarze mają możliwość samodzielnego poprawienia usterki w danym rekordzie. Wprowadzono kontrolę poprawności rekordów – status Zatrzymany0. Rozwijana jest kontrola plikami walidacyjnymi. Zaznaczenie w kliencie systemu Virtua

Opcje > Opcje katalogowania > Inne opcje > Opcje walidacji

opcji „Użyj plików z zasadami bibliograf.” umożliwia sprawdzenie rekordu bibliograficznego dla wydawnictwa ciągłego zasadami walidacji przygotowanymi specjalnie dla czasopism.

⁴ LDR/07=i; stan na 13.05.12.

Ponadto rekordy bibliograficzne, w których zastosowano hasło khw w postaci niezgodnej z kartoteką, automatycznie otrzymują status Zatrzymany¹.

Podsumowanie

Dziesięć lat temu wszyscy zastanawialiśmy się jaki będzie NUKAT. Polscy czasopiśmiennicy wiedzieli już, że współpraca jest możliwa i że jest konieczna. CKTCz miało za sobą lata doświadczeń, bibliotekarze skupieni wokół czasopism tworzyli zwartą grupę specjalistów, zdążyły nawiązać się przyjaźnie. Dla jednych NUKAT wiązał się z nowym otwarciem, był naturalną drogą rozwoju, dla innych był niechcianą koniecznością. NUKAT powstał dzięki ogromnej pracy i zaangażowaniu wielu osób. Wymienię tylko dwie – Annę Paluszkiewicz i Marię Burchard. One zagwarantowały jakość i możliwość rozwoju. Obecnie nie wyobrażamy sobie funkcjonowania bez współpracy. NUKAT obejmuje 2 260 884⁵ rekordy bibliograficzne i 3 190 907 rekordów kartoteki haseł wzorowych. Mamy 7 853 304 odnotowane kopiowania do katalogów lokalnych (rekordy dla wydawnictw ciągłych - 258 341 kopiowań). NUKAT pokazał, że siła tkwi we współpracy. Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za rozwój katalogu i jego jakość.

⁵ Stan na 13.05.12.